

de levende detaljer og indflette optrin fra borgernes liv og færden i deres fremstilling. Således giver P. Kr. Iversen særdeles livlige skildringer fra de store ildsvåder, der hærgede byen, og fra krigsårene i 1600-tallet. I en lokalhistorisk fremstilling bør der være plads for den slags stof, der giver atmosfære til den historiske fortælling. Svagest står nok skildringen af den religiøse udvikling i byen. I hvert fald vil man håbe, at det næste bind vil føje et par mere forsonende (og forstående) streger til tegningen af provst C. G. Koch, som vel kommer til at optræde også i det. Ganske vist var han ingen ven af pietismen, men det berettiger dog næppe det unuancerede eftermæle, Gregersen har givet ham.

For begge de her nævnte værker gælder det, at billedmaterialet er fortræffeligt både i udvalg og gengivelse af billederne. Det er, både hvad indhold og udstyr angår, smukke og gedigne bøger. Begge lider de lidt under, at fremstillingen er centret lovlig meget om de to byer, der behandles; sammenhængen med Sønderjyllands historie i øvrigt og med de andre af hertugdømmets byer kunne godt her og der have trådt tydeligere frem.

H. P. Clausen.

Th. Kaufmann: Minder og Tanker. Erindringer fra Grænselandet. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland, 1962). 169 s.

Historisk Samfund for Sønderjylland udsender en serie af små, populære levnedsskildringer, omfattende dels erindringer dels biografier af personer, der på forskellig måde har været knyttet til det danske arbejde i landsdelen. Det sidst udkomne bind indeholder erindringer af Th. Kaufmann, Bovrup.

Kaufmann var medlem af vælgerforeningens tilsynsråd, og i 1918 kom

han med i det udvalg, der skulle behandle de økonomiske og sociale problemer ved den forestående genforening. Her følte han sig som håndværkets repræsentant i en vis modsætning til repræsentanterne for den sønderjyske industri, der efter hans mening ikke burde have haft samme styrke i udvalget som håndværkerne.

I forbindelse med dette arbejde og arbejdet i »Hjælpekassen for håndværkere, husmænd og næringsdrivende«, der også blev til på tilsynsrådets foranledning, kom Kaufmann med i første række, da de sønderjyske håndværkere organiseredes. Han blev formand for den fællesrepræsentation for sønderjysk håndværk og industri, som oprettedes i februar 1919, og han blev således en af dem, der var med til at gøre et stykke arbejde med de tusinder af detaljer, der skulle ordnes, da genforeningen forberedtes.

Th. Kaufmanns indsats i det nationale arbejde foregik i andet geled, og hans erindringer giver ikke nye oplysninger af betydning om genforeningsarbejdet. Enkelte steder slår Kaufmann på, at han var en af de få småkårsfolk, der var med i ledelsen af det danske arbejde, og man aner også en brod mod »industrien«, repræsenteret af direktøren for Slotsvandmøllen i Haderslev, Christensen, men dette tema belyses ikke yderligere.

Alligevel er udgivelsen af erindringerne berettiget. Det er vigtigt, at de vidnesbyrd om danskhedens kår under fremmedherredømmet og om det nationale arbejde, set under så mange synsvinkler som muligt, der endnu lader sig fremskaffe, indsamles, mens tid er. Det tynder ud i den generation, der var med til at forberede og gennemføre genforeningen.

Dele af Th. Kaufmanns erindringer har man set på tryk før. Det må være grunden til, at der et sted tales om »nuværende amtmand Refslund Thomsen i Åbenrå«, en lapsus, som seriens redaktion vel burde have grebet i farten.

H. P. Clausen.